

DOSYA/ARAŞTIRMA**KENT, KENTLİ, KENT YÖNETİMİ VE KATILIM ÜZERİNE GÖZLEMLER***Atilla GÖKTÜRK *, Mim Sertaç TÜMTAŞ*****Giriş**

Bu yazının tartışma konusunu oluşturmamakla birlikte, sunulacak değerlendirmeler için bir zemin oluşturması açısından bugün yaşadığımız dünyaya bakışımıza ilişkin bir durum tespiti yapmakta yarar bulunmaktadır. Çok genel bir tanımlama ile küreselleşme adını verdiğimiz içinde bulunduğumuz bu süreçte ekonomik, toplumsal, siyasal, yönetsel ve kültürel alanları kapsayacak bir değişimin sermaye lehine gerçekleştirildiğini belirtebiliriz. Bu çerçevede özelleştirme, piyasalaştırma, taşeronlaştırma, bedellendirme vb. uygulamaların hızla yaygınlaştığı bu dönemde bir yandan yönetimden, yönetişime geçilirken öte yandan kamu, özel arasındaki ayrım kaybedilmeye, sivil toplum, yerel, bölgesel kavramları rekabet, verimlilik ve demokratikleşme adına ön plana çıkarılmaya çalışılmaktadır. Bu değişim ve dönüşüm süreci aynı zamanda yeni bir hukuk düzenine de ihtiyaç duymakta ve hayatın her alanını etkileyen ve özünde dünün sosyal refah devleti uygulamalarını adım adım ortadan kaldıran yeni düzenlemeler, genellikle "reform" başlığı altında topluma dayatılmaktadır. Özelleştirmeler sonucunda dünün kamu hizmetlerinin satın alınacak meta haline dönmesinin ötesinde yeni istihdam biçimleri işsizliği pekiştirmekte ve sosyal güvencesizlik, sendikasızlaşma, örgütsüzleşmenin derinleşmesi çerçevesinde sermaye tüm bunları kendi çıkarına fayda sağlayacak, rekabet yaratacak bir araç olarak

değerlendirmektedir. Nitekim bu değerlendirme mekanın kendisini de kapsamakta ve sermayenin kentsel mekandan elde ettiği rantı daha da arttırma çabası, mekanın kendisinin yeniden üretilmesi boyutunu da içermektedir.

Hukuksal alanda, yönetimde ve uygulanan politikalarda önemli değişimler içeren böylesi bir sürecin yaşanılan mekanın kendisini de etkilemesi kaçınılmaz olmaktadır. Öncelikle, bu koşullar altında kırsal nüfusta hep ağırlıkta olan geçimlik işletme sahipliği ve topraksız köylülük, başka bir ifade ile kırsal yoksulluk, çözülmekte iş bulma umudu ile kente yönelmekte ve kentsel yoksulluğa dönüşmektedir. Bunun yanı sıra güvenlik gerekçesi ile ortaya çıkan ve zaten kendisini her boyutta hissettiren "zorunlu göç" mağdurları, kentsel mekanın yoksulluk temelindeki ayrışmasını derinleştirmenin ötesinde toplumsal açıdan da yeni ayrışmaların zeminini oluşturmaktadır. Özünde kentsel mekanda eşitsizliklerin daha da derinleştiği bu dönemde sosyal adalet duygusunun da giderek daha fazla yara aldığı bir doku üremektedir.

Konunun çok önemli bir boyutu da, günümüzde yereller arasında yaratılmaya çalışılan rekabet olup, her yerelin kendi mekansal avantajlarını kullanarak üstünlük kurma uğraşına girmesi beklenmektedir. Böylece, her bir yerelin kendi yetenekleri ile yaratacağı çekim ortamının, diğer yerellerle arasındaki farkı daha da arttırabileceği gibi azaltabileceği bir ortam tanımlanmaktadır. Bu durum mekanın kendi içindeki ayrışma ve

*Prof. Dr., Muğla Üniv. İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü

**Doktora Öğr., SDÜ, Kamu Yönetimi Bölümü

kutuplaşmanın ötesinde kapitalizmin eşitsiz gelişme yasası ile üretilmiş mekanlar arası ayrışmanın, eşitsizliğin derinleşmesi ve kalıcılılaşması anlamını da taşımaktadır.

Dünden daha da pervasız bir biçimde sermaye eksenli konum alışı pekiştiği kentsel mekanda, geçmişten beri var olmakla beraber tali duruma itilmiş olan "kimlik" temelli yapay çelişkiler giderek önem kazanmakta, yine yapay kentsel gerilim biçimleri oluşmaktadır.

Özetle yaşadığımız bu süreçte, tüm bu gelişmelerin çıktısı, mekansal ve toplumsal düzeyde her geçen gün daha fazla ve artan bir biçimde hissedilerek, geçmişten farklı ayrışmaların ön plana çıkmasına zemin hazırlamakta, kentsel yaşam giderek daha güvencesiz bir ortam haline dönüşmektedir.

Araştırmalar

Bu çalışmada yukarda özetlenen tüm gelişmeler çerçevesinde bir değerlendirme yapmak veya sunulan değişimin bütünlüklü bir irdelemesini sunmak mümkün değildir. Burada, 2000'li yıllarda farklı zamanlarda, değişik amaçlarla, birbirinden farklı ölçeklerde ve farklı özelliklere sahip kentsel alanlarda gerçekleştirilmiş saha araştırmalarından

elde edilen veriler, kentlerimizin ayrıştığı ve ortaklaştığı yönleri ortaya koymak amacı ile sunulacak ve dikkat çeken noktalar betimlenecektir. Araştırmaların hepsinde, önceden hazırlanmış ve içerikleri birbirine yakın (hatta çoğu sorusu aynı) soru kağıtları kullanılmış, saha çalışmaları o yerelde okuyan üniversite öğrencisi anketörler aracılığı ile deneklerin kendi hanelerinde yapılan yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmalarda, yapılış amacına göre kent nüfusu, seçmen sayısı veya hane sayısı temel alınmış, mahalle ve sokak bazında hesaplamalar yapılarak tüm kenti temsil edecek bir örnekleme oluşturulmuştur. Başka bir ifade ile araştırmalarda (Mersin'de olduğu gibi Büyükşehir Belediyesi var ise ilçeden başlayarak) mahalle, sokağa göre tabakalı örnekleme uygulanmıştır. Araştırma örneklemelemelerinin hemen hepsinde %95 güven düzeyi ve %2 ile %3'lük hata payları ile çalışılması öngörülmüştür.

Söz konusu araştırmaların ilki Muğla il merkezi "Belediye hizmetleri yeterlilik" araştırması olup, tablodan da izlenebileceği gibi Muğla Belediyesi sınırları içinde yer alan 1074 haneye anket uygulanmıştır.

2007 yılı verileri sunulan Yatağan İlçe merkezi Belediyesi sınırları içindeki 330 haneye uygulanan

Tablo 1. Araştırma alanları

	Muğla	Yatağan	Marmaris	Mersin		Akkaya
Araştırmanın Yapıldığı Yıl	2006	2007	2008	2009/1	2009/2	2009
Araştırma Evreni (N)	11.000 Hane	20.000	18.000	550.000		2050
		Nüfus	Seçmen	Seçmen		Seçmen
Araştırma Amacı	Belediye	Y.lisans	Belediye	Belediye		Belediye
Araştırma Örnekleme (n)	1074	330	1409	2441	2465	292
Baskın	Öğrenci Kenti	İşçi Kenti	Turizm Kenti	Metropol Kent		Turizm Belde.
Özellikler	İl Merkezi	İlçe Merk.				Belde
	Valilik	Kaymakam.	İlçe Merk.	İl Merkezi		Belediye
	Belediye	Belediye	Kaymakam.	Valilik		
			Belediye	B.Belediyesi		

araştırma, baskın özelliği işçi olan Yatağan ilçe merkezinde yüksek lisans tez çalışması¹ olarak yürütülmüştür. Muğla (belediyesinin) hizmet alanındaki etkinliklerden ve ağırlıklı ekonomik aktivitesi "turizm" olan diğer ilçelerden, Yatağan'ın çok sayıda işçi ailesini barındırması nedeni ile ekonomik ve sosyal özellikleriyle ayrılması gerektiği öngörülmüştür. Bu çerçevede bir işçi kenti olarak kabul edilebilecek Yatağan'ın kentleşme sürecinin,

Muğla ve diğer ilçe merkezlerinden farklı bir dinamik taşıyacağı varsayılmıştır.

2008 yılı verilerinin sunulduğu Marmaris kenti ise baskın özelliği turizm olmasının ötesinde Türkiye iç ve dış turizminin lokomotif mekanlarından birisidir. Her ne kadar bugün Marmaris olarak bilinen ilçe merkezini oluşturan kentsel mekanda, sınırlarını bile fark edemediğiniz 4 ayrı belediye (Marmaris, Beldibi,

Tablo 2. İstihdam verileri

İstihdam %	Muğla N=1074	Yatağan N=330	Marmaris N=1409	Mersin N=2465 2009/2	Akyaka N=292
Devlet memuru	11,2	13,6	3,6	6,9	3,4
Özel sektörde ücretli	-	-	7,6	-	5,8
İşçi	16,9	38,2	10,8	8,8	11,3
Esnaf	6,1	23,6	12,7	12,5	8,6
İş adamı	-	-	1,1	1,8	-
Serbest meslek	2,0	8,2	9,2	5,1	4,1
Marjinal isler	-	-	1,3	3,7	-
Çiftçi	-	3,6	0,6	6,2	2,7
Emekli	12,2	12,7	15,4	9,8	19,5
Ev kadını	36,0	-	32,0	30,1	37,3
Öğrenci	8,4	-	2,6	5,6	5,8
İşsiz	2,9	-	2,8	9,5	1,4
Çalışamaz durumda-Diğer	4,3	-	0,1	-	-
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 3. Hane aylık geliri

Hane aylık Geliri (TL/ay)	Muğla n=1074 2006	Yatağan n=330 2007	Marmaris n=1409 2008	Mersin n=2465 2009/2	Akyaka n=292 2009
0	0,2	-	0,1	1,9	-
1- 250	0,8	0,3	0,1	1,0	19,2
251- 400	8,1	2,1	0,5	5,6	-
401- 600	19,3	10,9	9,7	2,3	-
601- 800	17,6	12,1	8,7	22,6	42,1
801-1000	20,3	16,4	20,7	19,6	-
1001- 1300	5,9	12,4	3,9	5,7	-
1301- 2000	16,9	27,9	33,6	16,4	-
2001- 3000	3,6	11,8	14,1	4,2	38,7
3001- 10000	1,6	6,1	8,2	0,6	-
10000+	-	-	0,6	0,1	-
Yanıtsız	5,8	-	-	-	-
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ortalama Hane Geliri TL/Ay	1048,0	1322,32	1871,9	993,0	1297,0

Tablo 4. Eğitim durumu

Eğitim	Muğla n=1074 2006	Yatağan n=330 2007	Marmaris n=1409 2008	Mersin n=2465 2009/2	Akyaka n=292 2009
Okur, Yazar değil	2,5	0,9	1,4	8,4	2,7
Diplomasız Okur-Yazar	2,2	0,6	0,4	5,8	4,1
İlkokul	28,4	40,6	31,9	29,6	36,3
Ortaokul	14,1	13,6	13,6	16,6	10,3
Lise	31,6	30,6	34,6	25,8	24,7
Üniversite-Yüksekokul	20,0	13,6	17,2	13,5	18,5
Yüksek Lisans/Doktora	1,3	-	1,0	0,2	3,4
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 5. Kır ve kentteki yaşam süresi

Doğduğunuz veya çocukluğunuzun geçtiği yer	Muğla N=1074	Yatağan N=330	Marmaris N=1409	Mersin N=2465 2009/2
Köy	23,8	37,0	21,6	28,0
Kasaba	10,7	36,7	17,5	22,2
Kent	62,6	26,4	61,0	49,8
Yanıtsız	2,9	-	-	-
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

Armutalan ve İçmeler) bulunsa da, araştırma sadece Marmaris belediyesi sınırları içinde yürütülmüştür.

2009 yılına ait verilerin sunulduğu iki kentten birisi, bu makalenin yazarlarının da halen yaşadığı Muğla İli Ula İlçesi Akyaka Beldesidir. Doğal güzelliklerinin yanı sıra hızla gelişen turizm potansiyeli ile son dönemin gözde mekanlarından olan Akyaka, 2009 yerel seçimlerinde Belediye Başkanlığı yarışında oldukça çekişmeli bir seçime sahne olmuş, araştırma da, adaylar belli olduktan sonra 2009 Şubat ayı içinde 292 hanede yapılan görüşmeler ile yürütülmüştür.

2004 yerel seçimleri öncesinde yürütülen araştırma verilerine de başvurulmakla beraber, asıl olarak 2009 yılı verilerinin sunulduğu diğer kent Mersin'dir². Başta tarım olmak üzere ticaret, sanayi ve turizm gibi çok sayıda sektörden beslenen Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin (MBB) sınırları, son yasal düzenleme ile daha da genişleyerek, hem MBB İlçe belediyesi sayısı artırılarak 4'e çıkarılmış, hem de çok sayıda belde belediyesi ve köy de yetki alanı içinde kalmıştır. MBB sınırları içinde yer alan 4 İlçe

Belediyesini de dikkate alan %95 güven düzeyi ve %2'lik hata payı ile yapılan hesaplama çerçevesinde, ilki 2009 Mart başında ve 2441 haneyle, ikincisi ise yerel seçime 1 hafta kala ve 2465 hane ile yapılan her iki araştırmadan elde edilen verilerden bu çalışmada yararlanılmıştır. Bu araştırmalardan ilki, tablolarda 2009/1 ve ikincisi 2009/2 olarak yer almış olup, ilk araştırmada %18,3 olan kararsız seçmen oranı, ikincisinde % 7,9 a düşmüştür. Bunun yanı sıra her iki araştırma kentin sosyo-ekonomik verilerine ilişkin uyumlu bulgular sunarken, 2009/1 araştırmasında yer alan soruların bazılarında 2009/2 araştırmasında yer verilmemiş olması, ortak değerlendirmelerde her iki araştırmadan yararlanmak gereğini doğuran bir diğer gerekçeyi olmuştur.

Bunun da ötesinde, hemen belirtmek gerekir ki, Mersin'in yazarlar açısından özel bir önemi söz konusudur. Yaşamları açısından çok önemli sayılabilecek bir kesiti bu kentte geçirmiş olmanın ötesinde akademik açıdan da kent ile geçmişten gelen bir bağlantıları bulunmaktadır. Akademik çalışmalarında, 2004 yerel seçimleri öncesinde MBB

sınırları içinde yürütülen benzer araştırmalardan elde edilen veriler ile kentteki değişime dikkat çekmenin ötesinde daha sonra 2007 yılında da, MBB sınırları içinde yürütülen Yüksek Lisans tez çalışması³ ile de ilk bulgularını doğrulayan sonuçlara ulaşan yazarlar açısından Mersin izlenmesi gereken, Türkiye için "mihenk taşı" niteliğinde bir mekandır.

Farklı kentlerden elde edilen veriler ile yerel yönetimlere ilişkin değerlendirmeler öncesinde, çalışmada yer alan kentlerin sosyoekonomik özelliklerinin sunulması, araştırma sonuçlarının farklılık ve benzerlikleri açısından daha anlaşılabilir olmasına katkı sağlayacaktır.

Sosyo-ekonomik göstergeler

Genel olarak bir toplumun sosyoekonomik koşullarının, siyasal ve yönetsel tercihleri üzerinde önemli bir etkisi olduğu bilinen bir durumdur. Bu çerçevede, kentlerin istihdam açısından değerlendirilmesinde önemli bir veri "işsiz" oranlarından elde edilmektedir. Önceki yıllarda en yüksek (Muğla'da) %2,9'a ulaşan işsizlik oranının 2009 yılı verileri ile değerlendirilen Mersin'de %8,7'ye ulaştığı görülmektedir. Bu yüksek orana, %4 dolayındaki tablacı, tezgah sahibi, satıcı vb. "marjinal istihdam" tanımı içine girenler ile "emekliler" ve de "ev kadınları" eklendiğinde, kentin yarısının istihdam dışında kaldığı belirtilebilir. Bununla beraber hemen her dönemde ve tüm kentlerde ev kadını oranının %30'un üstünde olması, istihdam dışı tabloyu yumuşatmakla birlikte, 2008 yılında yaşanan ekonomik krizin etkilerinin 2009 yılı başında Mersin'de gözlenmesini engellemektedir.

Yine 2009 yılı başında, aynı tarihlerde yürütülmüş olmakla birlikte benzer bir durum Akyaka araştırmasında saptanamamaktadır. %60'lara ulaşan "emekli + ev kadını" oranları ile benzer bir tablo sunan Akyaka ve Marmaris, tatil beldesi ve dinlenme mekanı olduklarını sergilerken, kent ekonomisinde sektörel bazda hiçbir öne çıkışı olmayan Muğla onları izlemektedir. Yatağan'da %38,2'lik işçi kesimi de kapsayacak biçimde kentin hemen hemen tamamının istihdam içinde yer alıyor olmasında, Yatağan araştırmasının amacı çerçevesinde,

istihdam ile ilgili sorunun farklı bir biçimde-hane reisinin istihdam biçimi olarak- sorulmuş olması etken olmuştur. Bununla birlikte istihdam verilerinin, araştırma yürütülen kentlerin, sektörel durumunu ve ekonomik etkinliklerini önemli ölçüde yansıttığı belirtilebilir. Nitekim, istihdam açısından en fazla sorun yaşayan kent olarak Mersin dikkat çekmektedir.

Ortalama hane aylık gelirleri açısından en iyi durumda olan kentin Marmaris olduğu belirlenmekle birlikte, daha önceki yıllara ait olan Muğla ve Yatağan verilerinin de araştırmaların yapıldığı yıllar itibari ile Türkiye ortalamasının üstünde hane gelirene sahip olduğu belirtilmelidir. Haneler açısından en düşük ortalama gelire sahip olan Mersin kentsel nüfusunun yaklaşık %3'nün 250 liranın altında gelir beyan ettiği ve bunların yarısından fazlasının da hane aylık gelirlerinin sıfır olarak gerçekleştiği görülmektedir. Aylık 400 TL'nin altında gelire sahip haneler açısından en yüksek orana sahip olan Akyaka'nın yeni gelişmekte olan turizm beldesi olmasının yanı sıra özellikle yerli halkının aynı zamanda kırsal özellikler taşıması ve tarımsal faaliyetlerin geçimlerine katkı sağlıyor olması önemli bir etken olarak değerlendirilmelidir. Aynı oranın Yatağan ve Marmaris'te diğer yerleşim birimlerine göre düşük kalması her iki kentin zaten en yüksek ortalama hane gelirene sahip olması ile de bütünlük sağlamaktadır. Tabloya göre (araştırma yıllarının farklılığına karşın) yine Yatağan ve Marmaris'te 1000 TL'nin üzerinde aylık gelire sahip olan hanelerin oranı %60'a ulaşmaktadır. Buna karşılık aynı oran Mersin'de kentin ancak dörtte birlik bir kesimini oluşturmaktadır. Tüm tablolar için bu kentlerin hanelerinin %50'den fazlasının 600-2000 TL. arasındaki, "orta direk" tanımlamasına uygun düşecek gelir gruplarında yer aldığı belirtilebilir.

Araştırma yapılan kentler arasında en yüksek okuma yazma bilmeme oranı Mersin'e ait olup, diplomasız okur-yazarlarla birlikte değerlendirildiğinde kentin yaklaşık %15'lik bir bölümünün okula gitmediği belirtilebilir. Bunun yanı sıra ilkökul mezuniyeti açısından öne çıkarak %40'a ulaşan Yatağan'ın bu konumu işçi kenti olması ile açıklanabilir gözükmektedir.

Tablo 6. Kırsal alanla ilişki

Kırsal alan ile ekonomik veya sosyal düzeyde süren ilişki	Muğla N=1074	Yatağan N=330	Marmaris N=1409	Mersin N=2465 2009/2
Var	47,8	69,4	31,4	58,1
Yok	46,2	30,6	68,6	41,9
Yanıtız	6,0	-	-	-
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 7. Kentte yaşama süresi

Yıl	Muğla	Mersin	Yatağan	Marmaris
1-2	9,3	2,4	3,9	4,7
3-5	10,1	6,0	7,0	9,3
6-10	9,3	10,8	6,7	19,2
11-15	8,2	11,2	8,2	17,0
16-20	9,4	11,7	13,0	13,8
21-25	7,8	7,1	13,3	5,9
26-30	7,0	5,9	5,2	4,2
31-35	7,4	2,2	3,6	1,2
36-40	7,4	2,0	3,0	1,3
41+	19,9	1,5	2,1	1,7
Doğduğum yer	-	39,2	33,9	16,1
Yanıtız	4,1	-	-	5,6
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablodan görüldüğü üzere araştırma gruplarından Muğla ve Marmaris'te yaşayanların %60'dan fazlası doğduğu veya çocukluğunun geçtiği yerleşim biriminin kent olduğunu belirtirken, Mersin'de bu oran %50'ye ulaşmaktadır. Bunun yanında bu soruya köy yanıtı verenlerin oranı Muğla, Marmaris ve Mersin'de %20'lerde iken, Yatağanda %37 olarak görülmektedir. Keza Yatağan'da kasaba yanıtı verenler de nerede ise kentin 1/4'ünü geçmektedir.

Kırsal alan süren ile ilişki konusunda Marmaris diğer kentlerden ayrılırken, Yatağan'da kentin 2/3'ü halen kırsal alan ile ilişkiyi sürdürmektedir. Bir önceki tablo ile birlikte ele alındığında, araştırma alanları arasında işçi kenti olarak tanımlanan Yatağan ve yoğun göç aldığı bilinen Mersin'de kırsal özelliklerin ağırlıklı olarak sürdürdüğü gözlenmektedir.

Tablo 7'den de izlenebileceği üzere Mersin ve Yatağan'da kentin 1/3'ten fazlası doğduğu günden

beri o kentte yaşadığını bildirmektedir. Marmaris'te bu oran yarıya düşmekte, Muğla'da ise veri sunulmamaktadır. Bununla beraber Muğla'da yaşayanların %71'i kendisinin Muğla'lı olduğunu belirtmektedir. Bu durumda Muğla kent merkezi nüfusunun önemli bir bölümü il içinden merkeze göç edenlerden oluşmaktadır. Muğla'da yaşayanların yarısından fazlası için hemşehrilik Muğla'lı (il,ilçe, merkez ilçe) olmak ile özdeş olarak tanımlanmaktadır. Tablo'da diğer kentlerden farklı olarak 40 yıldan fazla süredir Muğla'da yaşayanların oranı %20 düzeyine ulaşmaktadır. Bu kesim Muğla kenti doğumlu olanların önemli bir bölümünü de içermektedir. Nitekim Muğla'da yaşayanların %49,5'u 20 yıldan fazla bir süredir Muğla'da yaşadığını bildirirken, bu oran Mersin'de %57'ye, Yatağan'da ise %63,1'e çıkmaktadır. Başka bir ifade ile Muğla'lıyım diyenlerin yaklaşık 3/4'ü 20 yıldan fazladır Muğla'da yaşamaktadır. Ayrıca başka bir ilden olduğunu belirtenlerin 2/3'ü de son 10 yıl içinde

Muğla'ya yerleşmiş gözükmektedir. Araştırmanın yapıldığı kentte yaşama süreci açısından turizm kenti olması ile de özdeşleşir bir biçimde beklendik veriler Marmaris'te gözlenmekte olup, kentin ancak %30,4'ü 20 yıldan fazladır Marmaris'te yaşadığını ifade etmektedir.

Turizm ağırlıklı bir diğer kent olan Akyaka nüfusunun %45'ini diğer illerden almaktadır. Nitekim Akyaka'nın en üst gelir grubunun 2/3'ü dışarıdan gelenler kesiminden oluşurken, Akyaka'ya dışarıdan yerleşenlerin hemen hemen yarısı en üst iki gelir grubunda yer almaktadır. Araştırma yapılan kentler arasında en yüksek "emekli" ve "ev kadını" oranına sahip olan Akyaka gelecekte daha yüksek bir refah düzeyini sunmaya aday olmakla birlikte, hali hazırda ağırlıkta olan yerli halkın kırsal özelliklerini de, gelir ve eğitim göstergeleri ile yansıtmaktadır.

Bir sanayi ve işçi kenti olan Yatağan, hane gelirleri açısından Türkiye ortalamasının üzerinde bir konum sunmakta olup, nüfusun %44'ünü başka illerden gelenler oluşturmaktadır. Bununla birlikte gerek eğitim düzeyinin düşüklüğü gerekse kırsal alanla ilişkilerin boyutu açısından Yatağan beklenmedik bir tablo sunmaktadır. Nitekim istihdamda %38'lik bir kesimi işçilerin oluşturduğu Yatağan'da kimliğini "sınıfsal" konumu ile sunmayı tercih edenlerin oranı sadece %2,7 olurken, bunun da yarısından azını (%1,2) işçiler oluşturmaktadır. Kentin yaklaşık %40'ı kendisini dini ve/veya etnik kimlik ile %8'i ise kendi "yereli" ile ifade etmeyi tercih etmektedir.

2006 yılı verileri ile araştırmada yer alan Muğla kenti, üniversitenin kurulmasından sonra özellikle hizmetler sektöründe bir gelişme göstermekle birlikte yaklaşık %64'ü çalışmayan ancak işsiz de %3 olan ve hane gelirleri Türkiye ortalamasının üzerinde olan bir kent olarak dikkat çekmektedir. Kentin yaklaşık 1/3'ünü diğer illerden gelenler oluştururken, tüm kentin %40'a ulaşan bir kesimi kırsal alanla mülk, gelir veya aynı yardım ilişkisinin sürdürdüğünü belirtmektedir. Bunun yanı sıra Muğla hanelerinin %72'si oturduğu evin kendisine ya da ailesine ait olduğunu belirtirken, ayrıca tüm hanelerin %23'ü de en az bir konutu daha olduğunu ifade etmektedir.

Yukarıda sunulan sosyoekonomik göstergeler

açısından araştırmaların yürütüldüğü kent mekanları topluca değerlendirildiğinde, hemen hemen tüm göstergeler açısından Marmaris diğer kentlerden ayrılmaktadır. Hane geliri, eğitim düzeyi, istihdamda 1/4'e ulaşan kendi işine sahip olanlar oranı vb. ölçütler açısından Marmaris nüfusunun diğer kentlerden daha yüksek bir refah düzeyine sahip olduğunu tanımlamakta bunun yanı sıra bu konum kırsal alanla diğer kentlerden daha düşük ilişki düzeyi ile de bütünlük sağlamaktadır. Marmaris nüfusu içinde başka illerden kente yerleşenlerin oranının %63'e ulaşması ve bu kesimin Marmaris'teki en üst gelir gruplarının da yaklaşık 2/3'ünü oluşturması, turizm ağırlıklı kentsel doku ile bütünlük arz etmektedir.

Araştırma yapılan kentlerin her açıdan en büyüğü konumunda olan Mersin, yukarıda sunulan tablolardan da izlenebileceği gibi çeşitli göstergeler açısından diğer kentlerden farklı bir tablo oluşturmaktadır. Metropol bir kentin ekonomik, toplumsal ve kültürel açıdan tüm özelliklerine sahip olan Mersin, Büyükşehir belediyesi örgütlenmesi ve bünyesindeki 4 merkez ilçeye yönetsel açıdan da diğer kentlerden ayrılmaktadır. Bunun da ötesinde, her dönemde göçe konu olan Mersin 90'lı yıllardan itibaren Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden yoğun bir biçimde "zorunlu göç" almaktadır. Kent nüfusunun %40'lık bir bölümünün son 20 yıldır kentte yaşadığını belirtmesine de yansıyan ve kente güvenlik gerekçesi ile kendi hedefleri dışında gelmek zorunda kalan bu nüfus, belirli bölgelere yerleşmekle birlikte, kente ait ekonomik ve sosyal göstergelerde önemli etkiler yaratmaktadır. Genelde sahip olduğu sektörel çeşitliliğe dayanan ekonomisi ile güçlü bir tablo çizen Mersin, yüksek okur-yazar olmama oranı ve kırsal alanla ilişki düzeyleri ile bu durumu yansıtmaktadır.

Siyasi Tutum

Tablodan da izlenebileceği gibi Mersin dışındaki tüm kentlerde yerel seçimlerde oy kullanımında aday olmuş kişiler önem sunmakta iken Mersin'de dikkat çekici bir biçimde oy kullanmada "parti" öne çıkmaktadır. Bununla birlikte,-partinin de, kişinin de her ikisinin de önemli olduğunu belirtenlerin oranı sadece Marmaris'te yaklaşık kentin 1/3'üne ulaşmaktadır.

Tablo 8 Oy verme

B.başkanlığında Partiye /kişiye mi Oy verirseniz	Muğla N=1074	Yatağan N=330	Marmaris N=1409	Mersin N=2441 2009/2	Akyaka N=292
Parti	11,7	17,6	18,9	40,0	21,9
Kişi	65,8	57,0	52,2	25,5	65,1
İkisi de	17,3	23,9	28,9	20,6	13,0
Yanıtız/diğer	5,2	1,5	-	13,8	-
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 9. Bugün secim olsa oyunuz

Istihdam %	Muğla N=1074 2006	Yatağan N=330 2007	Marmaris N=1409 2008	Mersin N=2465 2009/2	Akyaka N=292 2009
CHP	30,9	29,1	37,3	32,2	42,3
MHP	3,8	6,7	7,2	20,3	11,4
AKP	8,8	13,9	18,1	17,4	32,9
DSP	4,4	1,5	1,1	4,6	-
DEHAP/DTP	-	-	0,5	17,4	0,7
Diğer partiler	2,5	9,7	3,2	0,1	-
Oy kullanmam	12,9	3,0	9,5	-	-
Yanıt yok/ Kararsız	36,7	36,1	23,1	7,9	12,7
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Her araştırmanın yapıldığı tarihte "Bugün seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz?" sorusu yöneltilmiştir. Tablodan da izlenebileceği gibi 2009 yılı öncesinde verilen yanıtlarda %50'lere ulaşan kararsız, yanıtız ve oy kullanmam oranları 2009 yılında çok azalmıştır. Tablonun çok önemli bir diğer yönü ise DTP oylarına Muğla ve Yatağan'da hiç rastlanmaz iken Marmaris ve Akyaka'da çok küçük oranlar alması, Mersin'de ise %17,4 düzeyine ulaşmasıdır. Bu noktada araştırmaların yerleşik nüfus ile yürütüldüğü dikkate alındığında, Mersin'deki Kürt nüfusun kullandığı oyların farklılığı da gözlenmektedir.

Bu çerçevede bir örnek oluşturması açısından 2004 yılı ve 2009 yıllarında yerel seçimler öncesinde yürütülmüş araştırma sonuçlarına göre Mersin'de kimliklerin kent nüfusu içindeki değişimi ve kimliğe göre oy kullanma oranlarını yansıtan bir tablo aşağıda sunulmaktadır. Hemen belirtilmelidir ki, Mersin'de var olan Arap ve göç ile oluşan Kürt nüfus oranının 2004'e göre 2009 yılında azalmasında MBB

sınırlarının ve dolayısı ile kent nüfusunun artmış olmasının önemli bir payı bulunmaktadır.

2004 yılında Mersin kent merkezinde yaşayanların %58,7'si kimliğini Türk, %27,9'u Kürt ve %10,7'si de Arap olarak belirtmiştir. Yine bu kimlikler, 2004 yerel seçimleri öncesinde oy verecekleri partiyi %36,5'i CHP, %25,1'i (SHP-DEHAP dahil) Sol Blok, %18,1 AKP ve %10,5'i MHP olarak tanımlamışlardır. Kullanılacak oyların kimlikleri değerlendirildiğinde, CHP oylarının 3/4'ünün kendisini Türk olarak tanımlayanlara ait olduğu, SHP-DEHAP bloğuna oy vereceğini belirtenlerin 3/4'ünün de kendisini Kürt olarak tanımladığı belirlenmektedir. Benzer bir durum MHP oyları içinde belirlenmekte, Türk kimliği tanımlayanlar MHP oylarının %90'ını oluşturmaktadır.

2009 yılı yerel seçimleri öncesinde aynı dağılım incelendiğinde oransal farklılıklara karşın kimlik ile oy kullanılacak parti arasındaki ilişki için aynı yapının sürdürüğü gözlenmektedir. Her iki yıla ait oy kullanımı

ile kimlik arasındaki bu ilişki, yerel seçim sonuçları açısından taşıdığı önemin yanı sıra toplumsal yapıdaki kimlik temelinde giderek kalıcılaşan bir ayrışmayı da ortaya koymaktadır. Mersin'e özgü olmadığı, ülkenin farklı coğrafyalarında günlük hayatın içinde gözlenen örnekleri ile giderek daha sıklıkla yaşanan bu ayrışma da 90'lı yıllarda ivme kazanmış olan "zorunlu göç" ün önemli bir etkisi bulunmaktadır.

2009/2 Mersin araştırmasında "ülkenin en önemli 3 sorunun, önem sırası da verilerek" belirtilmesi istenmiştir. Tüm deneklerin ilk 3 içinde yer verdiği sorunlar toplu halde değerlendirildiğinde yukarıdaki tablodan da izlenebileceği gibi her 100 kişiden 86'sı ülkenin en önemli sorunu olarak ilk 3 içinde "işsizlik" ve her 100 kişiden 78'i de "kriz"i sorun olarak belirtmiştir. Bunları aynı yöntem ile yapılan hesaplamalarla "yolsuzluk" ve "Kürt sorunu" izlemektedir. Ancak bu son iki sorunu tanımlayanlar önceki ikisinin 1/3 ü, tüm kentin ise 1/4'ü kadardır. Bu belirlemeler kişilerin kendisini tanımladığı kimlik üzerinden değerlendirildiğinde ise "kriz" ve "işsizlik" tüm kimliklerde 1.sırada yer alırken, Kürt'lerde 1.sırada "Kürt Sorunu" ve 2.sırada "işsizlik" bulunmaktadır.

Kurumlara ve Yerel Yönetimlere Bakış

Araştırmaların bir bölümünde yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlerin değerlendirilmesi istenmiştir. Bu çerçevede üç kentte sorulan bu soruya verilen yanıtlar toplu halde değerlendirildiğinde, Muğla,

Marmaris ve Akyaka'nın hepsinde de yaşayanların yarısından fazlası belediye hizmetlerinden memnun olduklarını belirtmektedirler.

Bununla birlikte belediye hizmetlerinden memnuniyetsizlik açısından en yüksek oranın da yaşayanların 1/3'ünden fazlasını kapsayacak bir biçimde Akyaka'da tanımlandığı gözlenmektedir. Bu belirlemeleri tamamlayıcı bir soru olarak "Belediye hizmetlerini yürüten Belediye personelinin memnuniyet" durumu irdelendiğinde de benzer bir sonuç elde edilmiştir.

Belediye hizmetleri açısından çok önemli bir ölçüt olan "hizmette eşitlik" açısından durumu değerlendirmek için hizmet sunumunda mahalleler arasında ayırım yapılmasına ilişkin değerlendirmeler istendiğinde ise belediye hizmet ve personelinin memnuniyet noktasında birleşen kentler de önemli bir ayırım ortaya çıkmaktadır.

Tablodan görüldüğü üzere Marmaris'te yaşayanların % 20'si, Muğla ve Akyaka'da yaşayanların 1/3'ünden fazlası belediyenin mahalleler arasında ayırım yaptığını düşünürken bu oranın Mersin'de %58 gibi yüksek bir orana ulaştığı dikkat çekmektedir. Başka bir ifadeyle Marmaris ve Akyaka'da yaşayanların yarısından fazlası Belediyenin hizmet götürürken mahalleler arasında ayırım yapmadığını düşünürken, Muğla'nın bir önceki sorudaki "personelden memnuniyet"e verilen %30'luk "fikrim yok" yanıtı ile bu sorudaki %40 oranındaki "ayırım yapmıyor" yanıtı dışındaki yanıtlar

Tablo 10. Kimliğe göre oy verilecek parti

2004 ve 2009/2 Mersin Yerel seçim	Kimlik									
	Türk		Arap		Kürt		Diğer	Diğer	Toplam	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	Yanıtsız	2004	2009	2004
CHP	25,2	20,9	6,3	4,7	4,0	2,4	1,0	4,2	36,5	32,2
DTP	5,3	0,7	0,9	0,2	18,4	15,4	0,4	1,0	25,0	17,4
AKP	12,5	9,9	1,9	1,5	3,2	3,4	0,4	2,5	18,0	17,4
MHP	9,5	17,2	0,5	0,5	0,5	0,7	0,1	1,8	10,6	20,3
DSP	0,2	2,0		1,7		0,4		0,4	0,2	4,6
Sağ Diğer	2,4	0,1	0,5		0,4		0,2	0,1	3,5	0,1
Sol Diğer					0,2				0,2	
Kararsız	3,6	3,9	0,6	0,4	1,2	1,6	0,6	2,0	6,0	7,9
Toplam	58,7	54,7	10,7	9,1	27,9	23,9	2,7	9,2	100,0	100,0

birlikte değerlendirildiğinde, belediye hizmetleri konusunda sorunlu bir durum olduğu da gözükmemektedir.

Mersin'de hem 2004 seçimleri öncesinde hem de 2009 seçimleri öncesinde "Belediye sunduğu hizmetlerin fiyatlarını düşürebilir mi" sorusu yöneltilmiştir. Geçmişte bu soruya "evet" yanıtı verenlerin oranı %69,4 iken aynı soru, Mersin 2009 araştırmasında "Belediye hane masraflarını azaltabilir mi" biçiminde sorulduğunda evet yanıtı verenlerin oranı %58'e düştüğü belirlenmektedir. Belediye hizmetlerine ek olarak "ülkenin en güvenilir kurumu hangisidir" sorusu da yöneltilmiştir.

Bu soruya hem zaman açısından hem de araştırma grupları açısından farklı yanıtların verildiği yukarıdaki tablodan da izlenebilmektedir. Her üç kentte yaşayanların ortaklaştığı bir konu hepsinin yaklaşık 1/4'ünün kentin en güvenilir kurumu olarak Emniyet'i görmesidir. Yanıtlardaki farklılaşmanın ilk aşamasını Mersin'in 1/3'ünün soruyu yanıtsız bırakması veya hiçbiri yanıtını vermesi ile ortaya çıkmaktadır. Marmaris'te yaşayanlar için en güvenilir kurum %41,5 ile "asker" olurken, Muğla'da yaşayanların %26,8'i en güvenilir kurum olarak askeriyei görmektedir. Aynı oranın Mersin'de ise %2'lerde kalması çok dikkat çekicidir. Buna karşılık Mersin'in kendi içinde en yüksek orana sahip

Tablo 11. Sırasına bakılmaksızın ülkenin en önemli 3 sorunu Mersin 2009/2 (n=2465)

	Kişi	%
1. İşsizlik	2109	85,6
2. Kriz	1930	78,3
3. Yolsuzluk	662	26,9
4. Kürt Sorunu	637	25,8

Tablo 12. Belediye hizmetlerinden memnuniyet

Belediye hizmetlerinden	Muğla	Marmaris	Akyaka N=292
Yanıt vermek istemiyorum	6,4	3,6	-
Hiç memnun değilim	6,5	6,1	13,4
Memnun değilim	12,7	18,3	22,9
Kararsızım	19,9	14,0	9,6
Memnunum	52,0	50,9	45,2
Çok memnunum	2,5	7,1	8,9
TOPLAM	100,0	100,0	100,0

olmasının yanı sıra Muğla'da da mülki idare amirliğine duyulan güven yüksektir. Oysa bu oran da Marmaris'te düşük seyretmektedir. Ancak burada asıl dikkat çekici husus ise halkın kendi tercihleri ile seçilen belediyelere duyulan güven oranıdır. Bu oranın Muğla ve Marmaris'te %8'lerde, Mersin'de ise %10,7 olarak gerçekleşmesi, yukarıdaki tablolarda sunulan "belediyeden memnuniyet" sonuçları ile çelişen bir durum yaratmaktadır.

Kent Sorunları

Tablodan da izlenebileceği gibi her kent kenti koşulları içinde öncelikli sorunlarını tanımlamakta ve birisinin ilk sırada tanımladığı sorun diğerlerinde yer bile bulamayabilmektedir.

Diğer kentlerde sorun olarak tanımlanmamış olmakla birlikte Mersin kent merkezinde en önemli sorun olarak %60,6 ile işsizlik görülmektedir. Bu durum kentteki gelir grupları açısından incelendiğinde de her grubun kendi içinde en yüksek oran ile belirlediği sorun yine "işsizlik" olup, özellikle 800 liranın altında gelir beyanında bulunan grupların kendi içlerinde daha da baskın bir biçimde belirlenmektedir. Mersin'in işsizlik sorununa verdiği önemi belirleyen bir diğer gösterge ise kentte tanımlanan diğer sorunlar ile arasındaki 2 kattan fazla olan oran farkıdır. Kentte yaşayan üç kişiden ikisi Mersin'in en önemli 3 sorunu arasında mutlaka "işsizliği" belirtmektedir. Daha sonraki sıralarda yer alan diğer sorunlara bakıldığında ise ağırlıklı olarak yerel yönetimlerin altyapı ile ilgili hizmetlerindeki eksiklikler tanımlanmaktadır. Nitekim, kentte yaşayanların %28,8'i altyapı, %27,2'si yol ve kaldırım ve %17,2'si çöp sorunlarına dikkat çekmiştir. Bu sorunlarda Mersin'in özellikle 1990 sonrası yoğun göç alması

Tablo 13. Belediye personelinden memnuniyet

Belediye personelinden	Muğla	Marmaris	Akyaka
Memnunum	56,6	60,4	66,8
Değilim	12,8	16,5	20,5
Fikrim Yok	30,6	23,1	12,7
Toplam	100	100,0	100,0

Tablo 14. Hizmette ayırım

Belediyeniz mahalleler Arasında ayırım yapıyor mu?	Muğla N=1074	Marmaris N=1409	Mersin N=2441	Akyaka N=292 2009/1
Evet	34,8	20,5	58,0	38,0
Hayır	40,5	59,2	23,4	54,8
Fikrim yok	21,4	20,3	18,6	7,2
Yanıtsız	3,3	-	-	-
Toplam	100,0	100,0	100	100

sonrasında kente yeni eklenen mahallelerin artması arasında bir ilişki bulunmaktadır. Nitekim kentte yaşayanların %20'ye yaklaşan bir bölümü 10 yıldan daha az bir süredir Mersin'de yaşadığını belirtmekte olup, bunların da yine yarısı aylık 800 TL.'nin altında gelir bildirmektedir. Bu tablo kentin yaklaşık 1/4'ü en önemli sorun olarak yoksulluğu görmesi ve bunu da %16,8 ile göç ve %16,4 ile ayrımcılığın takip etmesi ile de belirginleşmektedir. Bu 3 sorundan ilk ikisinin yine özellikle 800 liranın altında gelir beyan eden alt gelir grubunda, göçü sorun olarak görenlerin ise orta ve üst gelir grubunda yoğunlaştığı görülmektedir.

Muğla'da kentin en önemli sorunları arasında ilk sırasında o tarihte henüz yapılmamış olan kanalizasyon, %65,6 ile yer almakta olup, araştırmanın yapıldığı tarih sonrasında Muğla kanalizasyon sistemi tamamlanmıştır. Muğla'da yaşayanların yarısı tarafından sorun olarak görülen konut yetersizliği ve kira yüksekliği, üniversitenin kurulması sonrasında özellikle dışarıdan gelenler için çok önemli bir sorun oluşturmaktadır, son dönemde yapılan TOKİ konutları ile bu sorun da kısmen hafiflemiştir. Bunların yanına, alt yapı ve çöp sorununu da eklediğimizde Muğla'da daha çok belediyelerin hizmet alanına giren eksikliklerin sorun olarak tanımlandığını ve Mersin'den araştırmanın yapıldığı dönemlerin koşulları itibari ile de- farklı olarak ülke genelinde sorun teşkil eden

işsizlik, yoksulluk ve ayrımcılık gibi tanımlamaların son sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Marmaris tüm ülkenin en önemli turizm merkezlerinden birisi olduğunu, sürekli yaşayanlarının belirlediği sorunlar ve sıralamaları ile sunmaktadır. Marmaris'in de en önemli sorunu kira yüksekliğidir. Bunu ise bir turizm beldesinde çok net hissedilebilen yapay pahallılık ile hırsızlık izlemektedir. Marmaris'te üst gelir gruplarının tanımladığı sorunlar arasında gürültü kirliliği, doğa ve denizin tahribi ve çarpık yapılaşma öne çıkmaktadır. Genel olarak Marmaris'in tanımladığı sorunlar ve sıralaması ile diğer kentlerden ayrıldığı belirtilebilir.

Küçük bir tatil beldesi olan Akyaka'ya bakıldığında halkın 2/3'ünden fazlasının sivrilinek sorununu beldenin en önemli sorunu olarak gördüğü, bunu da yine aynı oranda başıboş sokak hayvanlarının izlediği görülmektedir. Yeni gelişmekte olan ve "özel çevre koruma alanı" içinde yer alan belde de çöp, alt yapı, cadde ve kaldırım vb. altyapı sorunlarının mekanın büyümesi ve nüfus artışı ile birlikte daha fazla sorun olarak algılanacağı görülmektedir.

Yatağan açısından önemli sorunlar sıralamasında ilk sırayı %37,3 ile çevre kirliliği yer almaktadır. Bunu sorun olarak algılayanların yaklaşık yarısını işçi ve esnafın oluşturduğu izlenirken, ikinci önemli sorun

Tablo 15. Belediye hizmetlerinin ücretlendirilmesi

Mersin	Belediye sunduğu hizmetlerin fiyatlarını düşürebilir mi? 2004	Belediye hane masrafınızı azaltabilir mi? N=2441 2009/1
Evet	69,4	58,0
Hayır	29,1	26,0
Bilmiyorum	1,5	16,0
Toplam	100,0	100,0

Tablo 16. En güvenilir kurum

Kurum	Mersin 2003 N=1181	Muğla 2007 N=1074	Marmaris 2008 N=1409
Asker	2,1	26,8	41,5
Emniyet	24,8	24,5	25,8
Valilik/kaymakamlık	30,7	22,0	8,9
Belediye	10,7	8,2	8,7
Hiçbiri/YANITSIZ	27,7	3,3	6,6
Diğer	4,0	15,2	8,5
Toplam	100,0	100,0	100,0

da çevre konusunu kapsamaktadır. Ancak bu kez sorunu "Yatağan'ın çevre sorunları ile gündeme gelmesi" oluşturmakta olup, böyle bir sorunu tanımlayanların da yine yarısını işçiler oluşturmaktadır. Başka bir ifade ile Yatağan işçilerinin yarısının en önemli sorunu "çevre" ile ilgili olmakla birlikte, istihdam açısından bir kaygı da bu tercihlere yansımaktadır.

Yatağan halkı "termik santralin" ilçe ekonomisi ve istihdamındaki önemini farkındadır. Nitekim, araştırma grubunda yer alan tüm istihdam gruplarında aynı olacak biçimde, kentin 3/4'ünden fazlası Yatağan'da ortaya çıkan değişimin gerekçesi olarak sanayi tesislerini göstermektedir.

Tüm bu yanıtlarda Yatağan'da bir termik santral var olması önemli bir yer tutmakta, halkın yaklaşık 2/3'ü santralin varlığını (işçi, esnaf ve memur olarak istihdam edildiğini bildirenlerin yarısı) olumlu bulurken, %78'i santralin kapatılmayıp filtreli çalışmasını istemektedir. Santralin kesinlikle kapatılmasını ise ancak (yarısını işçilerin oluşturduğu) %13'lük bir kesim talep etmektedir. Bununla birlikte Yatağan'da halkın 1/4'ünden biraz fazlası ailede kronik hastalık görüldüğünü belirtirken, bunların 2/3'ünü işçi ve esnaf aileleri oluşturmaktadır.

Bunların yanı sıra Muğla'da düşük seyreden "ayrımcılık" söyleminin Yatağanda %11,5 gibi bir orana ulaşması ve buna vurgu yapanların yarısının da yine işçi olması, dışarıdan kente gelenlere de bir tepkinin varlığını da işaret etmektedir.

Demokratikleşme ve Katılım

Araştırmalardan bazılarında yurttaşlara 2005 yılında değişen Belediye yasasının getirdiği yenilikler ve bu yeniliklerin kent yaşamına yansımaları konularında sorular yöneltilmek istenmiştir. Bu çerçevede ilk soru olarak "yasa değişikliğini" bilmeden başlanmış ancak diğer sorulara geçme gereği de doğmamıştır. Yukarıdaki tablodan da izlenebileceği gibi araştırmaya katılanların %80'den fazlası yasanın değiştiğinden haberdar değildir ve haberdar olanlar da neyin değiştiğini bilmemektedir.

Ülkemizde Yerel Gündem 21'ler çerçevesinde 90'lı yılların başından itibaren bir katılım aracı olarak sunulan ve uygulanan "kent konseyi veya kent meclisi", 5393 sayılı yeni Belediye Yasamız ile birlikte yasal konuma da kavuşmuştur. Araştırma yürütülen kentlerden kurulmuş ve çalışmakta olan "kent meclisi" bulunanlarda yurttaşların bu "katılım" aracından haberdarlığı da sorgulanmıştır.

Tablo 17. Kentinizin sorunları

Mersin	%	Muğla	%	Marmaris	%	Akyaka	%	Yatağan	%
İssizlik	60,6	Kanalizasyon	65,6	Kira yüksekliği	46,6	Sivrisinek	68,7	Çevre kirliliği	37,3
Alt Yapı	28,6	Konut	50,8	Yapay Pahalılık	45,9	Sokak Hayvanları	65,6	Çevre Sorunları ile	
Yol ve Kaldırım	27,0	Kira yüksekliği	49,9	Hırsızlık	44,2	Çöp	43,6	Gündeme Gelme	16,4
Yoksulluk	23,5	Genel olarak altyapı	37,7	Gürültü kirliliği	43,3	Genel olarak altyapı	33,3	Ayrımcılık	11,5
Çöp ve Kirlilik	17,3	Çöp	19,1	Çarpık yapılaşma	33,5	Cadde ve Kaldırımlar	30,9	Göç alması	11,2
Göç	16,9	Otopark	15,6	Doğa ve Denizin Tahribi	31,1	İçme suyu	24,1	Toplumsal Baskı	3,9
Ayrımcılık	16,5	Yol ve kaldırımlar	14,4	Toplumun yozlaşması	25,5	Sosyal Tesis	22,7	Yüksek Kiralar	3,9
Deniz kirliliği	6,6	Hava kirliliği	11,7	Görüntü Kirliliği	24,6	Görüntü Kirliliği	21,3	Diğer	14,9
Konut	6,1	Sosyal tesisler	8,4	Taciz,	21,4	Doğanın ve denizin tahribi	21,0		
Hava kirliliği	5,4	Çocuk parkı	4,9	Sosyal tesis yetersiz	20,4	Kira Yüksekliği	21,0		
Kira yüksekliği	5,0	İs eksikliği	2,2	Genel olarak altyapı	20,4	Yapay pahalılık	16,2		
Sosyal tesisler	4,5	Ulaşım	0,9	Mafyalaşma	20,0	Pazaryeri	11,7		
Kayırmacılık	2,7	Etnik ayırım	0,7	Otopark	18,6	Çocuk Parkı	11,7		
Çocuk Parkı	2,3	Dışlanma	0,7	Trafik	17,9	İmar planı aykırılıkları	11,3		
Otopark	1,6	Sit alanı	0,7	Güvenlik	17,6	Çarpık yapılaşma	10,7		
Ulaşım	0,2			İmar planı aykırılıkları	15,7	Gürültü kirliliği	9,3		
				iç göç	13,6	Otopark	8,9		
				Yol ve kaldırımlar	10,3	Toplumun yozlaşması	6,5		
				Çocuk parkı	10,3	Güvenlik	5,8		
				Çöp	10,1	Dışarıdan gelenler	5,5		
						Taciz rahatsızlık	1,7		
						Yabancılar	1,7		

Yasa öncesinde de "kent konseyine" sahip olan Mersin'de 2003 yılında kentte yaşayanların %74,7'si ve yasa öncesinde de "kent meclisi" bulunan Muğla'da %62'si ve Marmaris'te %57,1'i kent konseyinin ne olduğunu bilmediğini belirtmiştir. Nitekim, kent meclisine ilişkin doğru tanımlama olarak kabul edilecek "duydum kent yönetimine katılımı sağlar" diyenlerin oranı her üç kentte %10,7 ile %15,9 arasında kalmaktadır.

Sonuç Yerine

Yukarda sunulan araştırmaların kısa özetleri ile 2000'li yıllar Türkiye kentlerine ilişkin bir profil çıkarılmaya çalışılmıştır. Çeşitli ölçekler açısından farklılıklar taşıyan Türkiye kentlerine ait bu son dönem verileri daha detaylı irdelendiğinde, teorik düzeydeki yürütülen kent tartışmaları açısından önemli verilere ulaşılmaktadır. Ancak, bir makalenin sınırlılıkları içinde böylesi bir değerlendirmeyi yapma olanağı bulunamayacağı için genel bir sunuş yapma ile yetinilmiştir.

Sunulan tablolar çerçevesinde tamamı Türkiye'nin batısında yer alan bu kentlerin ekonomisinde, Yatağan'daki belirleyici ve Mersin'deki yadsınmayacak rolü dışında sanayi sektörünün etkin olmadığı belirtilmelidir. Kent ekonomilerindeki bu duruma ek olarak kentlerde yaşayan nüfusun önemli bir bölümünün istihdam dışında kaldığı belirlenmektedir. İstihdam biçimlerinde ise bir kent dışında %10-15 dolayında kalan işçi oranlarının düşüklüğü ise bu tabloyu tamamlamaktadır. Hatta kendisini işçi olarak tanımlayanların çoğunluğu da kamu ve hizmetler sektöründe SSK'lı olarak çalıştıkları için işçi olarak kabul edilmektedir. Aynı kentler eğitim düzeyi açısından değerlendirildiğinde ise bir kent dışında halen üniversite mezunu oranının %20'ye ulaşmadığı, ilkököl ve altında eğitim düzeyine sahip olanların da tüm kentlerin 1/3'ünden fazlasını oluşturduğu görülmektedir.

Tüm bunlara karşın araştırmaların yürütüldüğü kentlerde genel olarak Türkiye hane geliri ortalamasının üstünde rakamlara ulaşılmaktadır. Nitekim, kentten kente ve araştırma yılına göre değişmekle birlikte, hane gelirleri açısından hemen

her kentin 1/3'ünden az olmayacak ve "orta direk" olarak tanımlanacak bir kesim bulunmaktadır. Türkiye'nin gelişmiş bölgelerinde yer almakla açıklanamayacak bu durum, kentte yaşayanların kent dışı gelirlere sahip olduğunu göstermekte olup, araştırmalardan mülkiyet durumuna ilişkin elde edilmiş çeşitli veriler de bu durumu doğrulamaktadır.

Kentte yaşama süresi ve kırsal alanla ilişkilerle birlikte ele alındığında ise bu kentlerde, "orta direğin" sürekliliğinin, hala kırdan sağlanan destekle pekiştiği ve kentlerimizdeki "kırsal kimliğin" çözülmesini güçleştirdiği gözlenmektedir. Oysa bu kentlerden yalnızca Mersin, il dışından, ekonomik veya "zorunlu" gerekçelerden kaynaklanan kalıcı/yerleşik göç almaktadır. Marmaris ve Akyaka'da gözlenen ve turizm sektörünün işgücü gereksinimi çerçevesinde oluşan mevsimlik işçi göçü, bu çerçevede Mersin'den farklı bir nitelik taşımaktadır. Normal koşullarda göç almamakla birlikte, giderek artan üniversite öğrencisi sayısı nedeni ile nüfus profili değişmekte olan Muğla'da ise öğrencilerin varlığı yavaş da olsa kent göstergelerine çeşitli boyutlarda yansımaktadır. Bu tabloya göre kentlerimizde yaşayan nüfusun önemli bir bölümünün ekonomik ve toplumsal göstergeler açısından kırsal özellikler taşıdığı, kıra özgü davranış biçimlerini sürdürdüğü belirtilmelidir. Başka bir ifade ile bu nüfus kır ile ilişkilerin koparılması temelinde değerlendirilen "kentlileşme" sürecini tamamlamamış gözükmektedir.

Kentlerimizin ekonomik ve toplumsal yapısındaki bu karmaşık durum, siyasete, yerel yönetim seçimlerinde oy kullanmaya ilişkin bakış açısına ve beklentilerine de yansımaktadır. Sunulan (ve burada sunulamayan) verilere göre Mersin dışındaki kentlerimiz belediye seçimlerinde, adayın kim olduğuna önem vermekte, adayın partisi ve dolayısı ile partinin programı ikinci hatta üçüncü sırada yer almaktadır. Bu sonuç oy kullanacak kişilerin parti programları hakkında fikir sahibi olamadığını gösterebileceği gibi parti programları arasında bir fark belirlenemediği anlamını da taşıyabilmektedir. Başka bir açıdan da, bu sonuç, parti programı ve bu programı hayata geçirebilecek en uygun aday tespiti için aday belirleyen parti tarafından zaten

Tablo 18. Belediye yasasının değişimi

Yasanın Değiştiğini	Muğla n=1074	Marmaris n=1409
Bilmiyorum	80,0	84,7
Biliyorum	16,5	15,3
Yanıt yok	3,5	-
TOPLAM	100,0	100,0

Tablo 19. Kent konseyi meclis

Kent konseyi nedir	Mersin	Muğla	Marmaris
Bilmiyorum	74,7	62,0	57,1
Duydum, fikrim yok	9,7	14,2	13,7
Duydum, hiçbir iş yapmaz	3,0	1,5	2,6
Duydum, belediye meclisidir	0,4	3,6	8,9
Duydum, Kent Yönetimine katılımı sağlar	10,7	13,2	15,9
Diğer	1,5	5,5	1,8
Toplam	100,0	100,0	100,0

yapılmadığının, halk tarafından biliniyor olması biçiminde de anlaşılmaya uygundur. Bununla beraber, araştırma yapılan tüm kentlerde, adayın kimliğinin partiden daha önemli olması, bir yandan küçük birimlerin kendi yerelliklerine daha fazla önem vermeleri ile ilgili bir yön taşırken, öte yandan nüfusun "kırsal özellikleri" taşımasını yansıtmaktadır. Mersin'de diğer kentlerden farklı belirlenen, oy kullanmada "parti" önemli sonucunda ise kente göç ile gelen Kürt nüfusun önemli bir payı olup, Kürt kimliğini yansıtmamanın çok etkili bir aracı olarak partinin görülmesinde ifadesini bulmaktadır. Nitekim, söz konusu parti diğer kentlerin oy dağılımında yer almaz iken, Mersin örneğindeki güçlü konumu etnik kimliğin varlığı ve oy kullanmadaki etkisini göstermesi açısından da önemlidir. Etnik kimlik ile ilgili benzer bir durum yine Mersin'de MHP oyları için de geçerlidir. Benzer bir biçimde, MHP, MBB seçimleri ile ilgili araştırma sonuçları ile kesin seçim sonuçlarına göre, 2004 yılında yer aldığı 4.sıradan, 2009 yılında 2.sıraya çıkmıştır. Nitekim, hem DTP ve hem de MHP'nin, MBB bünyesindeki birer İlçe Belediye Başkanlığını kazanmış olması, bir yandan MBB seçimlerine yansıyan oy oranlarının kaynağını sunarken, öte yandan da kentin kimlik temelindeki mekansal ayrışmasını da sunmaktadır. Kimlik temelindeki

ayrışma ülkenin en önemli 3 sorununun belirlenmesinde de gözlenmekte olup, bu duruma göre "Kürt Sorunu", Kürtlere ait bir sorun olduğu tanımlanmaktadır. Oy kullanmaya ilişkin yapılan diğer analizlerde, istihdam, gelir, kentte yaşama süresi vb. göstergeler açısından, kimliğin yarattığı etkiye benzer bir farklılaşmanın belirlenemediği de ayrıca belirtilmesi gereken önemli bir boyuttur.

Siyasete bakış açısı yukarıda kısaca sunulmaya çalışılan kentlerimizde genel olarak Belediye hizmetlerinden ve Belediye personelinden memnuniyet ifade edilmektedir. Bununla beraber, belediyelerin kurumlar arasındaki güven duyulma sıralamasında altlarda kalması ile Mersin'in yarısından fazlasının "belediyenin hizmet sunumunda mahalleler arasında ayırım" yaptığı tespiti, belediyelere bakış açısından daha gerçekçi bir bileşim sunmaktadır. Bununla beraber araştırma kentlerinde yaşayanların, kendi kentlerinin sorunları konusundaki tespitleri ve bunlara ilişkin öncelik beklentilerinin farklılığı da, belediye hizmetlerine ilişkin değerlendirmeye dahil edilmelidir. Ancak, bu dahil etme sırasında, yukarıda yapılan her kentin özgün ekonomik ve toplumsal düzeydeki koşullarına ilişkin değerlendirmeler de, göz ardı edilmemeli, farklılıkların, tespit edilen sorunlara yansımaları da

kentlerin durumunun belirlenmesi açısından irdelenmelidir.

Araştırma verileri popüler konularımızdan "reform" ve "katılım" konuları hakkında halk kadar yönetimlerin tutumunu da belirleyecek veriler de sunmuştur. Ülkemizde son dönemde, bir yandan halk adına halkın "demokrasi" talebinden yola çıkılarak yerel yönetimlerde yeni bir yapılanma gereksinimi ortaya konulmuş, daha demokratik ve katılımcı, özerk ve halk tarafından denetlenebilir bir yerel yönetim yapısı oluşturulmasının zorunluluğu her fırsatta vurgulanmıştır. Hatta "amaçlardaki değişimi" de kapsayacak biçimde örgütlenmede "esnek birimler" oluşturulması, "girişimci" ve "rekabet edebilir" bir kamu anlayışının yaratılması; yerel yönetimlerde "öz kaynakların" geliştirilmesi, iş ve hizmetlerde "yaptırma ve işletirme yöntemleri"ne yetkili kılınması; verimliliği arttıracak "yeni istihdam politikası" gibi tanımlamalar ile bu yeni "demokratik" model pekiştirilmiştir. Demokrasi adına sunulan bu yeni yaklaşımın gereği olarak, "idari vesayet" uygulamalarının çoğuna son verilmiş ve yerine "hukuka uygunluğu" sağlayacak yeni mekanizmalar yaratılacağı öne sürülmüştür.

Oysa yapılan düzenlemeler ile "kamusallığın" daraltılması, devletin küçültülmesi, hizmet alanlarının ve sunumlarının özelleştirilmesi, kamu hizmeti örgütlenmesinin taşeronlaştırılarak kamu yönetimi dışına çıkarılması, hizmetin yurttaşa bedeli karşılığı sunulması, kamusal istihdamın esnekleştirilerek bir yandan azaltılması, bir yandan da güvencesizleştirilmesi, çalışan ücretlerinin düşürülmesi vb. uygulamalar başta yerel yönetimler olmak üzere yaygınlaştırılmış ve hizmetlerin piyasacı bir nitelik kazanmasını sağlayacak her türlü düzenleme yapılmıştır.

Tüm bu düzenlemelere karşın kocaman bir söylem olarak "demokratikleşme" hep dillerde kalmış, hatta yukarıda da belirtildiği üzere, onun adına "denetim" araçları daraltılmış ve yurttaşın gerçek denetimi söylemi de gerekçe oluşturmuştur. Oysa uygulamada yurttaş denetiminden özenle kaçılarak, yetkinliği belirli olmayan, muğlak

mekanizmalar katılım ve denetim adına sunulmuştur. Araştırma verilerine göre %80'lerin üzerindeki bir bölümü yasa değişikliğinden, yeni yetkilendirmelerden ve hatta kendisi için katılım aracı olarak sunulmuş "kent meclisinden" gereği gibi haberdar edilmemiş yurttaşın, bırakın katılım ve denetimi, kendisini neyin beklediğinden bile haberi olması mümkün gözükmemektedir. Nitekim benzer bir durum gelecek açısından da kaygı verici veriler sunmakta olup, yine demokrasiyi geliştirme, özerkliği güçlendirme adına TBMM'de görüşülmeyi bekleyen "İl özel Yönetimleri ve Belediye Gelirleri" yasa tasarısı⁴ "öz gelirlere" dayanma hedefini gerçekleştirme öncesinde belediye öz gelirlerini arttırmak doğrultusunda, bazı vergi oranlarında %25'e varan artışlar sağlanmış, yeni vergi kalemleri getirildiği kamuoyuna yansımıştır. Mevcut durumda belediye borçlarını, aldığı hizmetlerin giderek yükselen fahiş bedelleri ile karşılamakta olan yurttaşlar, yeni düzenlemelerde yer alan belediyelerin "borçlanma" limitinde esneme sağlanma hedefi ile⁵ düzenlemecilerin mantığı açısından anlaşılan odur ki daha da "demokratik" bir yerel yönetim yapısına kavuşacak gözükmemektedir.

Dipnotlar

1. Sözü edilen Yüksek lisans çalışması, Mahmut Özfidaner, "Kentleşme ve Toplumsal Değişme, Yatağan Örneği"

2. Mersin, 2004 yılı araştırmaları Atilla Göktürk ve Yüksel Akkaya tarafından, 2009 yılı araştırmaları ise Atilla Göktürk, Yüksel Akkaya, Mim Sertaç Tümtaş tarafından yürütülmüş olup, 2004 ve 2009 yılı araştırmaları sonucunda MBB ve İlçe Belediye Başkanlıklarında öngörülen hata payları içinde seçim sonuçları ve partilerin aldıkları oylara göre sıralanması tahmin edilmiştir.

3. M.Sertaç Tümtaş, "Türkiye'de İç Göçün Kentsel Gerilime Etkisi:Mersin Örneği", Muğla Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi Bölümü, 2007, Danışman: Prof.Dr. Atilla GÖKTÜRK

4. Bknz. (<http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1246.pdf>)

5. Bknz. (<http://www.porttakal.com/haber-belediye-gelirleri-yeni-vergilerle-artacak-459945.html>),